

ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ
Μέλος της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας (Ε.Ε.Σ.)

RAINBOW (VINOZHITO) – European Movement
Member of the European Free Alliance (EFA)

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ 11
Τ.Θ. 51 Τ.Κ 53100 ΦΛΩΡΙΝΑ

TEL – FAX: +302385 – 46548

URL: <http://www.florina.org>

E-mail: rainbow@florina.org vinozito@otenet.gr

Info – ZORA
ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΙΟΥ ΤΟΞΟΥ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2003
No. 10

Θέση της Ευρωπαϊκής Ελεύθερης Συμμαχίας – EFA για το πόλεμο στο Ιράκ η οποία υιοθετήθηκε στις 20 3 2003.

Τα μέλη της Ελεύθερης Ευρωπαϊκής Συμμαχίας καταδικάζουν την εισβολή στο Ιράκ.

Κοινό Ανακοινωθέν από τους Ευρωβουλευτές μέλη της Ελεύθερης Ευρωπαϊκής Συμμαχίας.

Βρυξέλλες 20/3/2003

Οι Ευρωβουλευτές μέλη της Ελεύθερης Ευρωπαϊκής Συμμαχίας καταδικάζουν την απόφαση των ΗΠΑ και των συμμάχων τους να κηρύξουν πόλεμο στο Ιράκ. Οι Ευρωβουλευτές μέλη της Ελεύθερης Ευρωπαϊκής Συμμαχίας έχουν εκφράσει την έντονη ανησυχία τους για την πιθανή ανθρωπιστική κατασκευή που θα μπορούσε να προκληθεί από τον πόλεμο στο Ιράκ.

Τα μέλη της Ελεύθερης Ευρωπαϊκής Συμμαχίας συμφώνησαν στο ακόλουθο κοινό ανακοινωθέν:

"Καταδικάζουμε την απόφαση των ΗΠΑ και των συμμάχων τους να κηρύξουν πόλεμο στο Ιράκ. Αυτή η διαμάχη είναι και άσκοπη και άδικη και φοβόμαστε μια ανθρωπιστική καταστροφή σε μεγάλη κλίμακα ως αποτέλεσμα.

Οι σκέψεις μας είναι με τον άμαχο πληθυσμό του Ιράκ- άντρες, γυναίκες και παιδιά, των οποίων οι ζωές έχουν μπει σε κίνδυνο από αυτή την αδικαιολόγητη χρήση δύναμης.

Επίσης σκεφτόμαστε τους άντρες και τις γυναίκες των ενόπλων δυνάμεων που έχουν σταλεί στο μέτωπο και των οποίων οι ζωές έχουν επίσης τεθεί σε κίνδυνο εξαιτίας της άσκοπης πολεμοκαπηλείας των πολιτικών τους ηγετών.

Αυτός είναι ένας παράνομος πόλεμος, που διεξάγεται χωρίς την υποστήριξη του Ο.Η.Ε. Το καθεστώς των επιθεωρήσεων των όπλων είχε αρχίσει για να επιτευχθεί ο ειρηνικός αποπλισμός του Ιράκ. Οι ΗΠΑ θα πρέπει να δώσουν προσοχή στη συμβουλή της διεθνούς κοινότητας, η οποία εκφράζεται μέσω του ΟΗΕ, και να επιτρέψει στους επιθεωρητές όπλων να αποπλίσουν το Ιράκ ειρηνικά, αποφεύγοντας την άσκοπη αιματοχυσία."

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Dr Γεώργιος Νακρατζάς
Συγγραφέας
E-mail: g.nakratzas@wxs.nl

**Προς την Αυτού Εξοχότητα
Κύριο Κωνσταντίνο Σημίτη
Πρωθυπουργό της Ελλάδος
Αθήνα**

Ρότερνταμ 25 Φεβρουαρίου 2003

Αξιότιμε Κύριε Πρόεδρε,

Σύμφωνα με καταγγελία της Οργάνωσης Macedonian Human Rights Movement του Καναδά το 2002 δεν επετράπη σε 3 Καναδούς υπηκόους Μακεδονικής καταγωγής να εισέλθουν στην Ελλάδα. Το τελευταίο επεισόδιο έλαβε χώρα στις 30 Μαΐου 2002 οπότε δεν επετράπη η είσοδος στην Ελλάδα του κυρίου Μέντο Πετρέφσκι, Καναδού υπηκόου μακεδονικής καταγωγής.

Σε ενέργειες της Καναδικής Πρεσβείας των Αθηνών εδόθη ως απάντηση ότι δεν μπορεί να γίνει τίποτε διότι ο κύριος Πετρέφσκι δεν είχε έγγραφα του συνοριακού σταθμού της Νίκης για το θέμα αυτό, και επίσης ότι δεν γνώριζε το όνομα του αξιωματικού του συνοριακού σταθμού.

Εάν όντως αληθεύει αυτή η καταγγελία, τότε η επίσημη απάντηση των κυβερνητικών μας υπηρεσιών προς την Καναδική πρεσβεία των Αθηνών, δεν τιμά την χώρα μας, μία χώρα η οποία αυτή την στιγμή προεδρεύει της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το ποιος αξιωματικός είχε υπηρεσία στον συνοριακό σταθμό της Νίκης στις 30 Μαΐου 2002, είναι γνωστό στο ελληνικό κράτος.

Το ότι ο Καναδός υπήκοος δεν είχε έγγραφο, στο οποίο να αναφέρεται και να αιτιολογείται το γιατί δεν είναι επιθυμητός στην χώρα μας, οφείλεται στην ανεπάρκεια των ημετέρων αρχών. Σε κάθε περίπτωση, όπως και στην προκειμένη, θα έπρεπε να είχε τεθεί η αναγκαίους σφραγίδα επί του καναδικού διαβατηρίου.

Κύριε Πρόεδρε καμία χώρα, που σέβεται τον εαυτό της, δεν μπορεί να προσβάλει έναν τουρίστα με το αιτιολογικό ότι είναι σεσημασμένος, χωρίς να το αποδεικνύει, ή τουλάχιστον χωρίς να το κοινοποιεί.

Η αλήθεια Κύριε πρόεδρε πρέπει να είναι μάλλον διαφορετική.

Είναι γνωστό ότι στους συνοριακούς σταθμούς των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπάρχει μια λίστα προσώπων των οποίων η είσοδος είναι ανεπιθύμητη. Η λίστα όμως αυτή αφορά άτομα τα οποία είναι γνωστά για εγκληματικές πράξεις.

Λέγεται, χωρίς να είμαι απόλυτα σίγουρος γι' αυτό, ότι στα σύνορά μας υπάρχει και μια δεύτερη ανεπίσημη λίστα ονομάτων ατόμων των οποίων η είσοδος στην χώρα μας απαγορεύεται, για καθαρά πολιτικούς λόγους. Συγκεκριμένα η λίστα αυτή αφορά μόνο σε εκείνα τα άτομα που δηλώνουν ως εθνικά Μακεδόνες.

Μια τέτοια περίπτωση, στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν, αφορούσε και στον κύριο Καρατζά 78χρονο κάτοικο της Δημοκρατίας της Μακεδονίας, του οποίου η είσοδος στην χώρα μας απαγορεύτηκε. Μετά από διεθνείς διαμαρτυρίες και μόνο χάρη στην προσωπική σας σοφή επέμβαση επιτράπη στον γέροντα αυτόν αγωνιστή του Δημοκρατικού Στρατού να επισκεφθεί για τελευταία φορά το χωριό του στην περιοχή της Καστοριάς, όπου και πέρασε τα παιδικά του χρόνια. Τις πληροφορίες αυτές διαπίστωσα με ιδιαίτερη ανακούφιση από τον ίδιο.

Δεν νομίζετε Κύριε Πρόεδρε ότι είναι καιρός πια να καταργηθεί αυτή η υποτιθέμενη δεύτερη ανεπίσημη λίστα, που αφορά στους εθνικά Μακεδόνες ως ανεπιθύμητα πρόσωπα?

Σκεφθείτε Κύριε Πρόεδρε πως θα αντιδρούσαμε εμείς οι ίδιοι εάν στους συνοριακούς σταθμούς γειτονικών χωρών μας απαγόρευαν την είσοδο επειδή δηλώνουμε εθνικά Έλληνες.

Με ιδιαίτερη εκτίμηση

Δρ Γεώργιος Νακρατζάς

Υ.Γ

Θα μου επιτρέψετε να σας γνωστοποιήσω ότι αντίγραφο της επιστολής αυτής στην αγγλική γλώσσα θα κοινοποιηθεί συν τοις άλλοις και στους 600 Βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

ΑΥΤΟΨΙΑ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΨΙΑ

Το Σάββατο 8/2/2003, ο τηλεοπτικός σταθμός 'ALPHA', στην εκπομπή 'ΑΥΤΟΨΙΑ', πρόβαλλε, μεταξύ άλλων, ένα ρεπορτάζ αφιερωμένο στη λίμνη Δοϊράνη, με ιδιαίτερη έμφαση στην οικολογική καταστροφή που έχει υποστεί η λίμνη τα τελευταία χρόνια. Το ρεπορτάζ προβλήθηκε ξανά κατά τη διάρκεια του κεντρικού δελτίου ειδήσεων του σταθμού το βράδυ της ίδιας μέρας, αφού, ως γνωστόν, τα λεγόμενα 'κεντρικά' δελτία ειδήσεων για να γεμίσουν το χρόνο διάρκειάς των πολλές φορές, είτε προβάλλουν ξανά ρεπορτάζ άλλων εκπομπών του σταθμού που προβλήθηκαν πρόσφατα, είτε μας δίνουν μια κάποια πρόγευση του τι θα δούμε σε εκπομπή η οποία θα προβληθεί την επόμενη μέρα (για να μη μας κρατάνε και σε αγωνία!). Προσωπικά με την τηλεόραση δεν έχω ιδιαίτερα καλή σχέση, έτυχε όμως να δω το συγκεκριμένο ρεπορτάζ, καθώς λόγοι υγείας με κρατούσαν κλινήρη εκείνη την περίοδο.

Σαν βιολόγος βρήκα ενδιαφέροντα, αν και λυπηρά, τα όσα έμαθα για την φθορά του οικοσυστήματος της λίμνης. Δε θα σταθώ όμως στο θέμα της οικολογίας, αφού και το ρεπορτάζ δεν ήταν καθαρά 'οικολογικό', αλλά είχε και κάποιες 'πολιτικές' προεκτάσεις. Ο δημοσιογράφος της εκπομπής είπε, μεταξύ άλλων ευφυολογημάτων, ότι η λίμνη αποτελεί νοητό σύνορο μεταξύ της Ελλάδας και του κράτους των Σκοπίων και καθημερινά, κατά τη διάρκεια του ψαρέματος, συναντιούνται Έλληνες και 'Σκοπιανοί' ψαράδες. Αρχικά σκέφτηκα: 'Μα... καλά, πόσοι

Σκοπιανοί έρχονται εκδρομή για ψάρεμα στη Δοϊράνη! Δεν είναι κάπως μακριά; Ή... μήπως στα πλαίσια της... αποκέντρωσης και εξαιτίας της ανεργίας που μαστίζει τη γείτονα χώρα κάποιοι κάτοικοι των Σκοπίων άφησαν την πόλη των, εγκαταστάθηκαν στα παραλίμνια χωριά και εργάζονται πλέον ως ψαράδες;;;’ Ευτυχώς το πρόβλημα που με απασχολούσε λύθηκε σύντομα, αφού θυμήθηκα ότι πολλοί συμπατριώτες μου ονομάζουν ‘Σκοπιανό’ οτιδήποτε προέρχεται από τη Δημοκρατία της Μακεδονίας (τη γλώσσα, τους πολίτες της χώρας κλπ.)

Το πιο ενδιαφέρον όμως σημείο του ρεπορτάζ ήταν αυτό που έδειχνε δυο ψαράδες (έναν από την καθεμιά χώρα) να συναντιούνται και να συνομιλούν, σε κάποια ‘απροσδιόριστη’ γλώσσα (φυσικά όσο αυτοί μιλούσαν ο ρεπόρτερ μιλούσε ταυτόχρονα καλύπτοντας μεν, όχι όμως εντελώς τις φωνές των δύο συνομιλητών –γιατί άραγε;) για την οποία ο δημοσιογράφος δεν έκαμε κανένα απολύτως σχόλιο. Είπε βέβαια ότι συναντιούνται και κουβεντιάζουν, αλλά δε μας καθόρισε τη γλώσσα στην οποία επικοινωνούν. Ο Έλληνας μάλιστα ψαράς έκανε και το διερμηνέα για χάρη του ρεπόρτερ: όταν ρώτησε τον ‘Σκοπιανό’ συνάδελφό του πώς πάνε οι δουλειές εκείνος απάντησε ‘σιρομάστενιε’ και ο Έλληνας ψαράς εξήγησε στο δημοσιογράφο ‘φτώχεια’. Ο γράφων, άτομο προφανώς με χαμηλό δείκτη νοημοσύνης, δεν μπόρεσε να καταλάβει πώς ο Έλληνας ψαράς της Δοϊράνης γνώριζε τη γλώσσα του ‘Σκοπιανού’ συναδέλφου του! Είχε σπουδάσει άραγε σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα της γειτονικής χώρας; Είχε μήπως παρακολουθήσει εδώ στην Ελλάδα σεμινάρια εκμάθησης της ‘Σκοπιανής’ γλώσσας; Ή ίσως την έμαθε για τουριστικούς λόγους; Προφανώς, για να βρω την απάντηση στις απορίες μου, θα πρέπει να απευθυνθώ στον ίδιο τον ρεπόρτερ!

Για να σοβαρευτούμε όμως και να ξεκαθαρίσουμε ορισμένα πράγματα, προς αποφυγή παρόμοιων ‘παρεξηγήσεων’ ή παρερμηνειών:

α) Είτε μας αρέσει είτε όχι μια από τις γειτονικές μας χώρες είναι η Δημοκρατία της Μακεδονίας. Τα Σκόπια είναι απλά η πρωτεύουσα πόλη της χώρας αυτής που εδώ και αρκετά χρόνια είναι πλέον μια ανεξάρτητη χώρα. Οι κάτοικοι των χωριών της Σταρ Ντοϊράν ή της Στρούγκας ή των άλλων πόλεων και χωριών αυτής της χώρας είναι τόσο Σκοπιανοί όσο είναι Αθηναίοι και οι κάτοικοι του Ρεθύμνου ή της Λαμίας!!!

β) Επίσης είτε μας αρέσει είτε όχι, υπάρχουν ακόμη και στις μέρες μας πολλοί πολίτες της Ελληνικής Δημοκρατίας, οι οποίοι ζουν εδώ και πολλά χρόνια στα πάτρια εδάφη των και οι οποίοι μιλούν τη Μακεδονική γλώσσα, την οποία και πολλοί πρωτομίλησαν σαν παιδιά, παρά τους βάνουσους κρατικούς διωγμούς του παρελθόντος!¹ Βέβαια μιλούν την τοπική διάλεκτο της περιοχής των (Καστοριάς, Αριδαίας, Εορδαίας κλπ.), αφού δεν τους δόθηκε ποτέ η ευκαιρία να μάθουν την επίσημη-λογοτεχνική μορφή της γλώσσας. Οι άνθρωποι αυτοί δεν μιλούν ούτε ‘Σκοπιανά’ ούτε βουλγάρικα (ο δεύτερος όρος ήταν πολύ της μόδας στο παρελθόν, ο δεύτερος είναι πολύ της μόδας στις μέρες μας !), μιλούν τη μακεδονική γλώσσα, η αυτοτέλεια της οποίας έχει επαρκώς αποδειχτεί από ειδικούς επιστήμονες. Φυσικά, όπως μας εξηγούν οι γλωσσολόγοι και οι ανθρωπολόγοι, υπάρχει ‘Σκοπιανή’ διάλεκτος, όπως και αυθεντικοί Σκοπιανοί, γηγενείς δηλαδή κάτοικοι της πόλης των Σκοπίων, όχι εσωτερικοί μετανάστες ή πολιτικοί πρόσφυγες. Από προσωπική όμως εμπειρία γνωρίζω ότι οι γνήσιοι Σκοπιανοί μιλούν (εκτός βέβαια της επίσημης μακεδονικής) μια εντελώς διαφορετική διάλεκτο (με πολύ δυνατές επιρροές από τη Σερβική γλώσσα) από εκείνη των χωριών της Δοϊράνης ή της Φλώρινας και ότι αν ένας Μακεδόνας της Ελλάδος μιλούσε με ένα ομιλητή της ‘Σκοπιανής’ διαλέκτου θα είχαν κάποια δυσκολία επικοινωνίας!² Το ίδιο ισχύει και για τους ντόπιους Σκοπιανούς: οι διάλεκτοι της Μακεδονίας του

¹ Για λεπτομέρειες όποιος ενδιαφέρεται μπορεί να διαβάσει το εξαιρετικό βιβλίο του Τ. Κωστόπουλου «Η απαγορευμένη γλώσσα», το αναλύει το θέμα των διωγμών για τη χρήση της μακεδονικής γλώσσας διεξοδικά.

² Όπως μου διηγήθηκαν πολιτικοί πρόσφυγες από χωριά της Μακεδονίας του Αιγαίου οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στα Σκόπια μετά τον εμφύλιο.

Αιγαίου τους είναι αρκετά δυσνόητες.³ Μήπως το ίδιο δεν θα συνέβαινε αν ένας πούρος Αθηναίος (αν και δεν υπάρχουν πια τόσο πολλοί) ή έστω ένα παιδί γεννημένο και μεγαλωμένο στην Αθήνα μιλούσε με έναν κάτοικο της ορεινής Αρκαδίας ή κάποιου νησιού των Κυκλάδων, ο οποίος χρησιμοποιούσε το τοπικό γλωσσικό ιδίωμα;

Για να κλείσω την ‘αυτοψία’ μου αυτή στην ομώνυμη τηλεοπτική εκπομπή, αγαπητοί αναγνώστες, διάλεξα ένα βιβλικό ρητό ‘Ωρα ημάς εξ ύπνου εγερθήναι’ Είναι καιρός να ξυπνήσουμε, αγαπητοί φίλοι και συμπατριώτες, από τον σωβινιστικό μας λήθαργο, τώρα που είμαστε και στην προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης... Ο νοών νοείτω!

Παναγιώτης Σόμαλης

Αθήνα

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΦΥΓΑΛΕΣ (Detsa begaltsi)

Πέτρος Γ. Βότσης

Μια γυναίκα βαδίζει με βήμα ταχύ προς το νεκροταφείο του χωριού. Είναι γύρω στα πενήντα και ο βηματισμός της είναι σταθερός και αποφασιστικός. Φαίνεται να ξέρει τα κατατόπια. Ακολουθούν με τον ίδιο ρυθμό και αποφασιστικότητα δύο άντρες, σε απόσταση ο ένας από τον άλλον, μάλλον μεγαλύτεροι σε ηλικία. Η γυναίκα ανοίγει τη σιδερένια πόρτα, κοιτάζει δεξιά αριστερά, προσπαθώντας κάτι να αναγνωρίσει ή να προσανατολιστεί και βαδίζει με σιγουριά προς το κέντρο. Όταν φτάνει περίπου εκεί στρέφεται προς τα δεξιά, επιβραδύνει το βηματισμό της και αρχίζει να κοιτάζει προσεκτικά προς το έδαφος σαν να είχε κάτι χάσει. Ακολουθούν οι δύο άντρες ακολουθώντας την ίδια πορεία. Ξαφνικά συνειδητοποιούν ότι και οι τρεις βρίσκονται στο ίδιο μέρος αφού είναι σε απόσταση αναπνοής. Ψάχνουν και οι τρεις κάτι ανάμεσα στις γκριζες ανορθωμένες ταφόπλακες. Κοιτάχτηκαν κατάματα. Τα βλέμματα των δύο άλλων κάτι θύμιζαν στον καθένα και σκέψη ηλέκτρισε και τους τρεις. Η γυναίκα προφέρει τη λέξη «μάικα μι» (η μάνα μου). Το ίδιο επαναλαμβάνουν και οι δύο άντρες και ταυτόχρονα με δάκρυα στα μάτια, με κραυγές, λυγμούς και αναφιλητά οι άντρες φωνάζουν τα' όνομα «Άνα» και η γυναίκα τα ονόματα «Λάζε», «Λέκσο». Αγκαλιάζονται και οι τρεις και πέφτουν πάνω σε κάτι παραχωμένες πλάκες που έδειχναν πως ήταν τάφος. Τραντάζονται τα τρία κορμιά πάνω από τον τάφο. Οι όρθιες γκριζες πλάκες που σημάδευαν τη θέση ταφών λες και αφυπνίστηκαν από ένα μακροχρόνιο λήθαργο, γιατί φαίνονταν πως όλες ύψωναν το ανάστημα τους για να παρατηρήσουν και να καταλάβουν τι συμβαίνει με το κουβάρι των τριών ατόμων, που τότε έκλαιγαν γοερά και εκστόμιζαν κουβέντες σε τρεις διαφορετικές γλώσσες και πότε κοιτάζονταν αχόρταγα.

Είχαμε ακούσει ότι θα έρχονταν στο χωριό μας τα παιδιά των φυγάδων και του παιδομαζώματος. Κάποιοι το είχαν ακούσει στη τηλεόραση και μερικοί το επιβεβαιώνανε καθώς το είχαν διαβάσει στις εφημερίδες και ότι δε θα έρχονταν μόνο στο χωριό μας αλλά σε όλη τη Μακεδονία. Μερικοί σχολίασαν την είδηση λέγοντας, «τι θέλουν να' ρθουν, να ιδούν τα χάλια μας; Καλά δεν είναι βολεμένοι εκεί που βρίσκονται;» Άλλοι είπαν πως, «επιβουλεύονται τις περιουσίες μας, που βέβαια ήταν κάποτε των γωνιών τους, αλλά εμάς μας τις έδωσε το κράτος, έχουμε τα χαρτιά, έχουμε τους τίτλους. Μερικοί εξαγριώθηκαν γιατί έγραφαν μερικές εφημερίδες πως «ήταν αυτονομιστές και θέλουν την Μακεδονία μας. Θα φτιάξουν λέει ένα κράτος με τα Σκόπια». «Ναι», σχολίασαν οι πιο ψύχραιμοι «θα κατέβουν με ελικόπτερα, θα τη φορτώσουν σ' αυτά και θα τη μετακινήσουν

³ Η σύζυγος κάποιου φίλου η οποία είναι πάππου προς πάππου Σκοπιανή όταν της διάβασα κάποιες διηγήσεις από το βιβλίο του Π. Κούφη «Λαογραφικά Φλώρινας- Καστοριάς» αντιμετώπισε αρκετές δυσκολίες ειδικά στους γραμματικούς τύπους.

βορειότερα. Αφήστε τα παιδιά να 'ρθουν και να ιδούν που τους αφαλοκόψανε, όσα γεννήθηκαν εδώ, που έζησαν οι γονείς τους, που είναι οι τάφοι τον προγόνων τους και πως τέλος πάντων είναι ο τόπος καταγωγής τους. Ο νόστος βρε άνθρωποι, δεν έχετε ακούσει τίποτα γι' αυτόν; Δεν τον αισθανθήκατε όταν ξενιτευτήκατε; Εξάλλου τα περισσότερα είναι συγγενείς μας. Δεν έχετε ούτε καν τη περιέργεια να τους δείτε, να τους ακούσετε; Και μη φανταστείτε ότι θα 'ρθουν τίποτα παιδιά, οι περισσότεροι θα' ναι πενηντάρηδες και πάνω. Μη ξεχνάτε πως το '48 ρημάξαμε».

Έγιναν και ξανάγιναν κουβέντες στο καφενείο του χωριού. Μερικοί πήραν και γράμματα, άλλοι τηλεφωνήθηκαν και η είδηση που στην αρχή μας τάραξε, απαλύνθηκε κι άρχισαν να τη σχολιάζουν θετικά. «Εξάλλου παιδιά δικά μας είναι, συγγενείς μας, ξαδέλφια μας και μερικά αδέρφια μας» κατέληξαν σχεδόν όλοι. Προτάθηκε ακόμα να τους αποδεχτούμε «και γιατί όχι, δικοί μας άνθρωπο είναι».

Με τα τηλεφωνήματα και την αλληλογραφία οι ειδήσεις εμπλουτίστηκαν. Μάθαμε ότι θα έρθουν παιδιά από διάφορες χώρες, ακόμα και από την Αυστραλία και τον Καναδά. Οι νεότεροι ρωτούσαν, πως είναι δυνατό από το μικρό μας χωριό να υπάρχουν άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο. «Το χωριό μας η Σέτινα, ο Σκοπός όπως λέγεται σήμερα», είπαν οι μεγαλύτεροι και πιο ενημερωμένοι «ήταν μεγάλο χωριό. Είχε περίπου 2000 κατοίκους μαζί με τη Παπαδιά, τα Καλύβια και τους άλλους οικισμούς του Καϊμακτσάλαν. Όλα εδώ τα γύρω βοσκοτόπια ήταν χωράφια κι όλα σπαρμένα με βρίζα. Χιλιάδες γιδοπρόβατα και γελάδια απασχολούσαν τους συγχωριανούς μας. Το καλοκαίρι έβαζαν και δύο κοινοτικούς αγροφύλακες για να μη γίνονται ζημιές στα χωράφια. Δεν καλλιεργούσαν κάθε χρόνο τα χωράφια. Όταν καλλιεργούσαν το προσήλιο, το αντήλιο έμενε για βοσκή κι το αντίθετο έκαναν την άλλη χρονιά. Όλοι οι συγχωριανοί μας είχαν χωράφια και μαντριά και στο προσήλιο και στο αντήλιο.

Το γεγονός της αναμενόμενης επίσκεψης ζωντάνευε τις συζητήσεις γύρω από το χωριό μας, την ιστορία του και τις μνήμες μας.

Η μέρα που θα έρχονταν τα «παιδιά» ήταν του θερινού Αη-Νικόλα στις 20 του Μάη, μέρα που έχουμε και το μικρό μας πανηγύρι.

Στο μικρό εκκλησάκι του Αη-Νικόλα άρχισαν να μπαίνουν δειλά -δειλά κι ένας -ένας, ενώ είχε αρχίσει η Θεία Λειτουργία. Μπαίνοντας κοίταζαν κατάματα πióτερο τους ανθρώπους απ' ότι τις εικόνες των αγίων. Ίσως ελπίζανε πως κάποιο βλέμμα κάτι θα τους θύμιζε ή πως μπορεί να αναγνώριζαν κάποιον. Με σεβασμό και κάπως αμήχανα άναβαν τα κεριά στα μανουάλια, έκαναν τον σταυρό τους, κάποιοι φιλούσαν τις εικόνες κι ίσως έκαναν κάποια παράκληση ή ευχή. Γρήγορα γέμισε το εκκλησάκι κι έτσι οι περισσότεροι έμειναν απ' έξω. Πολλοί ήταν εξοπλισμένοι με φωτογραφικές μηχανές και βιντεοκάμερες.

Τραπέζια στρώθηκαν στην αυλή του Αη-Νικόλα και σερβιρίστηκαν για όλους και ιδιαίτερα για τους φιλοξενούμενους. Με μεγάλη προθυμία περιποιήθηκαν τους επισκέπτες, που πολλοί είχαν φιλοξενηθεί στους ξενώνες του Αη-Νικόλα όταν ήταν μικρά παιδιά. Ήταν και μερικοί απ' αυτούς που θυμόνταν το γέρο Τάνας, αυτός που τους πρόσεχε όταν οι γονείς τους δούλευαν σε χωράφια κοντά στον Αη-Νικόλα τότε που αυτοί ήταν μικρά παιδιά.

Από πολύ παλιά ο Αη-Νικόλας είχε ξενώνα που φιλοξενούσε περαστικούς κι όσους είχαν δουλειές τριγύρω και ιδιαίτερα όταν ξαφνικά έπιανε κάποια νεροποντή. Τα έσοδα του Αη-Νικόλα ήταν πάντα από εθελοντικές προσφορές και αυτό συνεχιζόταν μέχρι σήμερα.

Τα «παιδιά» είχαν μοιραστεί παρέες παρέες, όλα σχεδόν είχαν βρει συγγενείς τους, κουβέντιαζαν, φωτογράφιζαν και βιντεοσκοπούσαν. Δεν έλειπαν και σκηνές συγκινητικές όταν κάποια γριούλα έβρισκε κάποια εγγόνια της ή δισέγγονα της. Μερικά από τα «παιδιά» δυσκολεύονταν να συνεννοηθούν αφού δεν ήξεραν ελληνικά κι είχαν λησμονήσει τη μητρική τους γλώσσα. Έτσι τα «παιδιά» από Ρουμανία, Τσεχία, Ουγγαρία, Καναδά, Αυστραλία και άλλες χώρες, δύσκολα αρθρώνανε κουβέντες και η συμμετοχή τους περιοριζόταν σε μερικά ονόματα μειδιάματα, κινήσεις του κεφαλιού και μερικές φορές φώναζαν διερμηνείς. Απολάμβαναν τα φαγητά της ιδιαίτερης πατρίδας τους και δήλωναν ευχαριστημένοι, αν και οι μητρίες πατρίδες σε άλλες γεύσεις τους είχαν συνηθίσει.

Όταν αποφάγανε μπήκανε στα πούλμαν και κατευθύνθηκαν για το χωριό. Σκόρπισαν στο χωριό φωτογράφιζαν, βιντεοσκοπούσαν τα χαλάσματα, που ήταν ίσως το σπίτι τους, ενώ μερικοί έπαιρναν μαζί τους μια πέτρα ή ένα κεραμίδι από τα ερείπια. Το χωριό ζωντάνευε.

Μια παρέα, μετά από δική μου πρόσκληση, ήρθε στο σπίτι μου για ένα κέρασμα -να ρακία- και καθίσαμε στη βεράντα. Τους ρώτησα τι θα ήθελαν να τους κεράσω. Μερικοί ζήτησαν καφέ, οι περισσότεροι όμως προτίμησαν το ντόπιο ρακί.

Με ρωτούσαν διάφορα κι σε όσα μπορούσα ανταποκρινόμουν, γιατί είχαμε την ίδια περίπου ηλικία κι έτσι εγώ δε γνώριζα τους φυγάδες χωριανούς μας κι αυτοί δεν ήξεραν όσους είχαμε απομείνει. Υπήρχαν όμως οικογένειες που ήταν μοιρασμένες κι έτσι βρίσκαμε κοινά σημεία ενδιαφέροντος. Μου έκανε εντύπωση πως είχαν ορισμένες εικόνες που τους είχαν μείνει ανεξίτηλες στη μνήμη τους αν και είχαν περάσει πενήντα χρόνια. Ήξεραν το Καϊμακτσαλαν, τη Βίσιμα και όλα σχεδόν τα βουνά γύρω από το χωριό. Θυμόνταν το ποτάμι και μερικοί αναζητούσαν ορισμένα δέντρα ή μεγάλες πέτρες από χαλαζία που ήταν σκόρπιες στο χωριό. Η ατμόσφαιρα ήταν εναλλασσόμενη από συγκίνηση σε γέλιο.

Με πίεζαν πολλές φορές με λεπτομέρειες που δεν ήξερα, όπως πού ήταν τα χωράφια τους, πόσα ζώα είχαν, ποιο ήταν το σπίτι τους και άλλα τέτοια. Τους θύμιζα ότι ήμουν συνομήλικος τους και ό,τι θυμούνται πριν τον Εμφύλιο, τα ίδια περίπου θυμάμαι κι εγώ.

Ξαφνικά ακούστηκαν περιέργες φωνές από το νεκροταφείο του χωριού μας που είναι κοντά στο σπίτι μου. Άλλοτε ακουγόntonτουσαν σαν κραυγές απελπισίας κι άλλοτε σαν κλάματα. Δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε τι μπορεί να συμβαίνει. Από περιέργεια και φόβο μη συμβαίνει κάτι κακό σε κάποιον, ορισμένοι σηκώθηκαν και κατευθύνθηκαν προς το νεκροταφείο και σε λίγο επέστρεψαν μαζί με τρία άτομα, μια γυναίκα και δύο άντρες που βάδιζαν αγκαλιασμένοι, συνέχεια άλλαζαν θέση, προσπαθούσαν να αρθρώσουν κουβέντες, οι συχνοί όμως λυγμοί δε τους επέτρεπαν. Καθίσανε μαζί μας στη βεράντα και ζήτησαν νερό.

Τα άτομα αυτά τα είχα ιδεί στον Αη-Νικόλα και τώρα που τα κοίταζα πιο προσεκτικά παρατήρησα ότι έμοιαζαν αρκετά και το πιο περίεργο ήταν ότι δεν μπορούσαν να συνεννοηθούν μεταξύ τους και αναγκαστικά μιλούσαν μέσω διερμηνέων. Ευτυχώς που τα «παιδιά» ήταν από πολλές χώρες κι έτσι καλύπτανε ένα ευρύ φάσμα γλωσσών.

Στη βεράντα του σπιτιού μου, μετά από μια προσωρινή αναστάτωση, άρχισε να ξετυλίγεται η ιστορία τους, που πιο πολλά καταλαβαίναμε από τη γλώσσα του σώματος τους παρά από όσα μας μετέφεραν οι διερμηνείς. Ο Λέκκος, που ήταν ο μεγαλύτερος, βοηθούσε με τα μακεδονικά μας, που τα ήξερε αρκετά καλά αφού στη Τσοχοσλοβακία τους έκαναν μαθήματα της γλώσσας μας.

Οι μνήμες για το χωριό και των τριών άρχιζαν από τη κηδεία και το μνήμα της μάνας τους και σταματούσαν εκεί πάλι.

Η μητέρα τους πέθανε στη γέννα ενός παιδιού όταν η Ιάνα ήταν τεσσάρων ετών, ο Λέκκος οκτώ και ο Λάζος έξι. Η Ιάνα, που είναι τώρα γιατρός, εξηγούσε πως η μητέρα τους πιθανότερο να πέθανε από το νεκρό έμβρυο που κυοφορούσε και πως πρέπει να ήταν εξαιτίας του αίματός της, πράγμα που είχε διαπιστώσει και στον εαυτό της. Κηδέψανε τη μάνα τους κι απόμειναν με τη γιαγιά τους, μια και ο πατέρας τους ήταν αντάρτης κι άφησε τα κόκαλα του στο Βίτσι. Τα τρία παιδιά καθημερινά πήγαιναν για μήνες στο μνήμα της μάνας τους, έτσι που τους είχε γίνει παιχνίδι γι' αυτό ποτέ δε ξέχασαν τη θέση του τάφου.

Κι ήρθε το παιδομάζωμα που γινόταν στις «ελεύθερες περιοχές», που έλεγε τότε ο Δημοκρατικός Στρατός, από τους αντάρτες, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές, που κυρίαρχος ήταν ο Εθνικός Στρατός, από τη Βασιλική Πρόνοια.

Σε μια φουρνιά και τα τρία παιδιά δόθηκαν από τη γιαγιά, γιατί καθώς πίστευε και η ίδια θα ήταν ασφαλέστερα, αφού δε θα κινδύνευαν από τις βαρβαρότητες του εμφυλίου και επιπλέον της υποσχέθηκαν πως θα τα φρόντιζαν και θα τα σπούδαζαν.

Τα τρία αδέρφια σ' όλη τη διαδρομή μέχρι τα σύνορα ήταν μαζί και πολλές φορές μετέφεραν αγκαλιά τη μικρή Ιάνα. Στα σύνορα τους υποδέχθηκε ειδική αποστολή από τις Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες κι έγινε ένας πρώτος διαχωρισμός. Έτσι αρχικά χώρισαν τα αγόρια από τα κορίτσια. Η Ιάνα οδηγήθηκε τελικά στην Ουγγαρία, όπου φιλοξενήθηκε αρχικά σε παιδοπόλεις. Στα μέσα τις δεκαετίας του '50 ρωτήσαν τα παιδιά αν είχαν συγγενείς σε άλλες σοσιαλιστικές που θα

μπορούσαν να πάνε. Η Ιάνα ούτε ήξερε αν είχε και που μπορεί να ήταν οι συγγενείς της, έμεινε στα «αζήτητα» και τότε προσφέρθηκε ,μια ουγγρική οικογένεια να την υιοθετήσει. Η οικογένεια ήταν άτεκνη κι έτσι η Ιάνα, που μετονομάστηκε σε Έμα, έγινε μέλος της οικογένειας όπου και ανατράφηκε σαν πραγματικό τους παιδί. Σπούδασε γιατρός κι έκανε δική της οικογένεια. Ποτέ όμως δεν ξέχασε το μνήμα της μάνας της και τα δυο της αδέρφια. Όταν διάβασε την πρόσκληση που έκαναν τα «παιδιά φυγάδες», να επισκεφθούν τον τόπο τους, ανταποκρίθηκε. Στα σύνορα δεν είχε πρόβλημα, αφού το διαβατήριό της ήταν ουγγρικό όπως και το ονοματεπώνυμό της.

Ο Λάζος έτυχε κατά τη διαδρομή να αρρωστήσει από μαγουλάδες και παρέμεινε σε κάποιο νοσοκομείο της Γιουγκοσλαβίας κι έτσι αποχωρίστηκε από το Λέκσο. Όταν έγινε καλά τον πήγαν στη Ρουμανία απ' όπου όταν τελείωσε το γυμνάσιο κατάφερε να ξενιτευτεί στον Καναδά. Εκεί πολιτογραφήθηκε ως Καναδός με το ονοματεπώνυμο Τζων Λάζο.

Έγινε ένας πολύ καλός μηχανικός αυτοκινήτων, πρόκοψε κι έκανε οικογένεια. Ήταν άτεκνος και του είπαν πως αυτό οφειλόταν στις μαγουλάδες της διαδρομής του στη Γιουγκοσλαβία. Όταν πληροφορήθηκε τη κίνηση των «παιδιών» να επισκεφθούν

τον τόπο τους με μεγάλη χαρά δήλωσε συμμετοχή και νάτος τώρα μαζί με τα αδέρφια του, πράγμα που το είχε πάντα κρυφή ελπίδα φυλαγμένη μέσα του.

Ο Λέκσος βρέθηκε στην Τσεχοσλοβακία μαζί με ελληνόπουλα, ήταν ο πιο μεγάλος, αυτός θυμόταν το όνομά του, το επίθετο του κι έτσι τα διατήρησε. Θυμόταν ακόμα και το όνομα του χωριού και το είχε δηλώσει σαν τόπο γέννησης του όταν πολιτογραφήθηκε στην Τσεχοσλοβακία. Ποτέ δεν είχε περάσει από το μυαλό του ότι το να ξέρεις το όνομά σου και τον τόπο καταγωγής σου μπορεί να δημιουργεί προβλήματα. Έτσι οι προξενικές αρχές είχαν την άποψη ότι δεν υπήρχε χωριό με τέτοια ονομασία στην Ελλάδα, μια και είχε αλλάξει όνομα το χωριό. Με χίλια ζόρια πήρε βίβα, αλλά κι αυτό δεν τον απάλλαξε απ' την ταλαιπωρία, αφού τον κράτησαν ώρες στα σύνορα για να τσεκάρουν τα στοιχεία του.

Ο ήλιος έγερνε προς τη Δύση και τα τρία αδέρφια καθισμένα κοντά - κοντά σαν μια μάζα άρχισαν να λένε τα δικά τους. Μιλούσαν για τα παιδιά τους, τα σπίτια τους και τη ζωή τους. Η μαγιάτικη μέρα δημιούργησε ένα κατάλληλο σκηνικό της ευτυχισμένης και εντελώς απρόσμενης συνάντησης. Σήμερα, οι τρεις τους ζούσαν κάτι που ούτε μπορούσαν να φανταστούν ή και ακόμα να ονειρευτούν.

Ήρθαν τα «παιδιά» και τα περισσότερα δεν είδαν κάτι από αυτά που θυμόντουσαν. Τα μόνα αναλλοίωτα ήταν οι εκκλησίες, το νεκροταφείο και τα γύρω βουνά. Μερικά έφυγαν πικραμένα και αηδιασμένα από τη συμπεριφορά κάποιων φερμένων κατοίκων και νέων ιδιοκτητών, που δεν τους άφησαν να μπουνε στα σπίτια τους, στο χωριό που γεννήθηκαν. Μας αποχαιρέτησαν με την υπόσχεση πάλι να ξανάρθουν. Τους βλέπαμε να ανεβαίνουν στα πούλμαν νιώθοντας ενοχές που εμείς μπορούσαμε να ζούμε στον τόπο μας κι αυτοί είχαν μετατραπεί σε ξένους επισκέπτες της ιδιαίτερης πατρίδας τους.

Φεβρουάριος 2003

Ελληνες: πατριώτες ή εθνικιστές;

Είμαστε πρώτοι σε πατριωτικά αισθήματα ύστερα από έρευνα

ΑΛΕΞΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ

Κυκλοφόρησαν τα αποτελέσματα μιας έρευνας που έγινε σε 28 χώρες σε 90.000 μαθητές του Γυμνασίου (βλ. «ΤΑ ΝΕΑ», 11-12-2202, σελ.16). Η έρευνα έδειξε ότι μεταξύ αυτών των χωρών, οι Έλληνες έρχονται πρώτοι στα πατριωτικά αισθήματα, με δεύτερους τους Κύπριους (ενν. Ελληνοκύπριους). Το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερα επίκαιρο στις μέρες μας που παίζεται η τύχη του Κυπριακού και η επίλυση του, μετά την Κοπεγχάγη, κρέμεται από μια κλωστή.

Άραγε, οι Έλληνες είναι πιο εθνοκεντρικοί από τους περισσότερους άλλους λαούς; Μήπως ο πατριωτισμός που αναφέρεται εδώ υπονοεί κάτι άλλο, την απλή αγάπη και υπερηφάνεια για την Ελλάδα ως χώρα, ως κράτος; Ο πατριωτισμός άλλωστε διακρίνεται από τον εθνικισμό (δηλαδή την αγάπη για ένα έθνος, που ενίοτε αποβαίνει υπερβολική ή και επιθετική) γιατί αποτελεί την αφοσίωση - αγάπη - ταύτιση σε σχέση με ένα κράτος και όχι με ένα έθνος. Ωστόσο, αν ένα κράτος είναι εθνικό κράτος, όπως η Ελλάδα, τα όρια κράτους και έθνους είναι δυσδιάκριτα.

Η διάκριση μεταξύ πατριωτισμού και εθνικισμού είναι πιο σαφής κυρίως (α) όταν υπάρχει αφοσίωση - ταύτιση με ένα κράτος που η κοινωνία του είναι πολυεθνική, και αυτή η ταύτιση έρχεται σε αντίθεση ή υπερβαίνει τον εθνικισμό των επιμέρους εθνοτικών ομάδων, και (β) όταν μπορεί να διακρίνει κανείς μεταξύ κρατικού εθνικισμού και πανεθνικισμού, όπως στην Ελλάδα του 19ου αιώνα (η μικρή Ελλάδα σε αντιδιαστολή με την Μεγάλη Ιδέα) ή στον αραβικό κόσμο που υπάρχει εννοιολογική διάκριση μεταξύ της αφοσίωσης σ' ένα αραβικό κράτος και της ταύτισης με το ευρύτερο αραβικό έθνος. Ας σημειωθεί ότι η συντριπτική πλειονότητα των κρατών σήμερα δεν είναι εθνικά κράτη ή έθνη - κράτη, κι ας επιμένουν ότι είναι, όπως π.χ. η Τουρκία, το Ισραήλ ή η επανενωμένη Κύπρος όπως την θέλουν οι απορριπτικοί μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και Ελλήνων.

Ένα άλλο πρόβλημα με τη διάκριση μεταξύ πατριωτισμού και εθνικισμού είναι ότι από τότε που εμφανίστηκε ιστορικά ο εθνικισμός και η ιδέα του έθνους (ύστερος 18ος αιώνας) οι δύο έννοιες χρησιμοποιήθηκαν συχνά ως συνώνυμα.

Πάντως, ο έντονος εθνοκεντρισμός των Ελλήνων είναι γνωστός και από άλλες έρευνες (βλ. π.χ. Φραγκουδάκη & Δραγώνα επιμ., «Τι είν' η πατρίδα μας; Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση», 1997). Έλειπε όμως το συγκριτικό πλαίσιο. Ας σημειωθεί επίσης ότι οι Έλληνες φημίζονται διεθνώς - ειδικά στην Ευρώπη και σε χώρες όμορες με αυτήν, όπως η Τουρκία - ότι είναι εθνοκεντρικοί και εθνικιστές.

Πού οφείλεται αυτό το προνόμιο του εθνοκεντρισμού και ίσως και εθνικισμού; Οφείλεται, νομίζω, κυρίως σε δύο λόγους: (1) στην ελληνική εκπαίδευση, ειδικά στα ιστορικά βιβλία, τα οποία είναι ελληνοκεντρικά σε τέτοιο σημείο, ώστε οι Έλληνες μαθητές να είναι πεπεισμένοι ότι ανήκουν στον «περιούσιο λαό» τον οποίο όλοι οι άλλοι λαοί ζηλεύουν και επιβουλεύονται και (2) σε αυτή καθαυτή τη φύση της ελληνικής εθνικής ταυτότητας.

Το γεγονός ότι οι Έλληνες μαθητές είναι όντως έντονα πατριώτες ή και εθνικιστές (όπως φαίνεται κάθε χρόνο και στο Κοινοβούλιο Νέων) έχει και μια άλλη δυσάρεστη παρενέργεια. Ως ενήλικες, σπάνια αλλάζουν γνώμη. Δεν έχουν τον χρόνο να διαπιστώσουν, μελετώντας, ότι οι Έλληνες δεν είναι ανώτεροι και όλοι οι άλλοι κατώτεροι. Το να θεωρείς τον εαυτό σου ανώτερο είναι βέβαια ψυχολογικά πολύ ικανοποιητικό. Όμως σε υπεύθυνες θέσεις, ειδικά στην πολιτική, αυτή η νοοτροπία οδηγεί σε συνεχή αδιέξοδα, λάθη και απογοητεύσεις.

Ο Αλέξης Ηρακλείδης είναι αναπληρωτής καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

